

LAUSUNTO

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: HE 144/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sähkömarkkinalain muutokset ns. datahubin perustamisen yhteydessä

Electronic Frontier Finland - Effi ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa.

Effi on vuonna 2001 perustettu kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka puolustaa perus- ja ihmisoikeuksia digitaalisessa toimintaympäristössä. Näkökulmamme on erityisesti sähköisiä palveluja käyttävän kansalaisen tietosuojaa ja perusoikeuksia painottava.

Effi tervehtii ilolla pyrkimystä tehostaa sähkömarkkinoita ja joustavoittaa niiden toimintaa. Näemme esitetyissä lakimuutoksissa kuitenkin yksityisyyden kannalta ongelmallisia piirteitä.

Lakiesityksen suurin ongelma on Effin mielestä se, tarvitaanko henkilötunnusta datahubin toiminnallisen tarkoituksen täyttämiseksi mihinkään. Käsityksemme on, että ei tarvita ja siten henkilötunnuksen sisällyttäminen datahubissa käsiteltäviin tietoihin ei ole oikeasuhtaista.

Henkilötunnusta ei ole koskaan tarkoitettu tunnistamiseen vaan henkilöiden yksilöimiseen. Ero on ehdotetun käytötavan osalta oleellinen: yksilöimisessä voidaan erottaa vaikkapa se, kuka Erkki Virtanen on kyseessä kun taas tunnistamisessa pitäisi pystyä erottamaan se, kenestä on kyse: onko kyse edes Erkki Virtasesta? Henkilötunnus on julkinen tieto ja sen voi saada tietoonsa monellakin eri tavalla. Tästä syystä valitettavan yleisesti käytetty tapa käyttää henkilötunnusta henkilön tunnistamiseen esimerkiksi puhelinpalvelussa ei ole luotettava henkilön tunnistamisen tapa. On yleisesti tiedossa, miten helppoa on hankkia puhelimitse toista henkilöä koskevia tietoja käyttämällä henkilötunnusta väärin. Tämä väärä käytötapa on yksi haaste, johon henkilötunnuksen uudistamishankkeessa on tarkoitus puuttua: henkilön yksilöivä ja tunnistamiseen käytettävä tulevaisuuden henkilötunnuksen osa on tarkoitus eriyttää toisistaan ja siten pienentää nykymuotoisen henkilötunnuksen ilmeisiä väärinkäytön mahdollisuuksia.

Ehdotetussa mallissa näytetään ajattelevan, että datahubissa kaikki oleva

luonnollisen tai oikeushenkilön tieto olisi sidottu henkilötunnukseen tai sitä vastaaviin oikeushenkilöiden tunnisteisiin. Tämä lähestymistapa on perusteiltaan outo, koska mikään toiminnallinen syy ei edellytä datahubin toiminnan kannalta olennaisten tietojen sitomista loppuasiakkaan henkilöllisyyteen. Lisäksi on itsestään selvää, että järjestelmän rakentaminen sellaisen tunnistetiedon varaan, jota ollaan muuttamassa, tarkoittaa muutuskustannuksia, jotka henkilötunnuksen uudistamisen jälkeen lankeavat sähkön käyttäjien maksettaviksi.

Ilmeisin käytännön ongelma on se, että maassamme on sähkökäyttäjiä, joilla ei ole suomalaista henkilö- tai yhteisötunnusta. Tällaisia ovat esimerkiksi Suomessa asuvat muiden maiden kansalaiset ja muissa maissa rekisteröidyt oikeushenkilöt. Näitä tapauksia varten täytyy joka tapauksessa olla muu järjestely sopimuksen tekijän yksilöimiseksi.

Esitetty malli ei ole riittävä asiakkaiden yksilöimiseksi

Esityksen 86a § mukaan sähköverkkosopimuksen mukaan loppukäyttäjältä on pyydettävä seuraavat tiedot: nimi ja yhteystiedot, henkilötunnus tai syntymäaika (oikeushenkilöltä yritys- tai yhteisötunnus, yhdistystunnus tai sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hyväksymä muu oikeushenkilön yksilöivä tunniste) sekä sopimuksen kohteena olevan sähkökäyttöpaikan osoite.

On syytä huomata, että nämä tiedot eivät riitä sähkön toimittamiseen ja laskuttamiseen. Samassa osoitteessa saattaa olla useita eri sähkön kuluttajia, joilla on oma mittarinsa. Tarvitaan siis lisäksi ainakin sähkömittarin yksilöivä tieto, jota nykyään käytetäänkin käyttöpaikan identifioimiseen. Sähkömittarin yksilöivää tietoa voidaan nähdäksemme hyvin jatkossakin käyttää yksilöimään sopimus ja sitä voidaan käsitellä datahubissa irrallaan sopimuksen tekijän henkilöllisyydestä. Samoin voidaan henkilön tai oikeushenkilön niin halutessa tallentaa tieto muista hänen tekemistään sähkönsopimuksista.

Sopimusten tekijän henkilöllisyys ei Effin mielestä kuulu kenellekään muulle kuin sopimuskumppaneille. Suunniteltavaan järjestelmään on käytännössä pakko luoda jonkinlainen sisäinen tunniste jo siksikin, että esityksen 75 d § mukaisesti "henkilötunnusta tai muuta 1 momentissa tarkoitettua tunnistetta ei saa merkitä tarpeettomasti rekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin." On vaikea nähdä, miksi esimerkiksi useampijäsenisen perheen sähkönsopimuksen tehneen henkilön henkilötunnus olisi tarpeellinen tieto perheen sähkönkulutusraportissa kilpailutettaessa sähkönsopimusta.

Effin mielestä joustavien, innovatiivisten sähkömarkkinoiden kehittäminen ei edellytä sitä, että loppukäyttäjän henkilöllisyyttä käsitellään. Markkinoiden kehittämisen kannalta on olennaista, että tieto sähkön käyttöön ja pientuotantoon liittyvien sopimusten sisällöstä ja tieto sähkön kulutuksesta ja tuotannosta on saatavilla - se, kuka sähkön kuluttaa tai tuottaa ei ole olennaista. Toisin sanoen: muiden kuin sopimuskumppaneiden kannalta

olennaista on se, että on tieto "on olemassa henkilö, jolla on sopimukset tai palvelut x,y ja z". Henkilöllisyys ei ole kuitenkaan markkinan kehittämisen kannalta olennainen tieto.

Sopimuksen solmijoiden tunnistamisen erityisongelmista

Sähköyhtiöt ovat perustelleet tarvetta saada henkilötietoja Väestörekisterikeskuksesta sillä, että niiltä puuttuu suuri määrä asiakkaiden henkilötunnuksia ja että asiakkaat ovat haluttomia niitä luovuttamaan. Jos tämä ongelma kierretään hankkimalla henkilötunnukset Väestörekisterikeskukselta, on syytä kiinnittää huomiota väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain tekstin muutosehdotuksen sanamuotoon: "Väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa sähkömarkkina- (588/2013) tarkoitettu jakeluverkonhaltijalle ja sähkö- vähittäismyyjälle asiakkaan yksiselitteiseksi yksilöimiseksi..."

Jos väestörekisterikeskuksesta saadut tiedot yhdistetään sopimusasiakkaisiin esimerkiksi nimi- ja osoitetietojen perusteella ilman, että henkilöitä tunnistetaan prosessissa, on vaarana väärä turvallisuudentunne ja sekaannukset. Jos esimerkiksi samassa osoitteessa asuu kaksi saman nimistä henkilöä, miten päätellään, kumman henkilötunnukseen sähkösopimus liitetään? Tämä ei onnistu luotettavasti kuin tunnistamalla henkilö, joten ehdotettu henkilötunnuksen käyttö ei ratkaise ongelmaa. Epäselvissä tapauksissa on mahdollista, että sopimuksia liitetään väärin henkilöihin jos tunnistamista ei tehdä.

On myös epäselvää, sovellettaisiinko esityksen 86a § velvoitetta kysyä asiakkaalta tietoja myös takautuvasti vai ainoastaan uusien sopimusten kohdalla.

Electronic Frontier Finland - Effi ry
Elias Aarnio
varapuheenjohtaja